

Grote vuurvlinders onder elkaar

Tekst: Je hebt van die vlinders die, alleen al door hun kleur, formaat en elegantie iedere vlinderliefhebber aanspreken. De grote vuurvlinder is er een van. In Nederland zul je moeite moeten doen om hem te zien te krijgen, vanwege het beperkte voorkomen. Als hij vliegt is het hoogzomer en wie weet ben je dan wel op vakantie. Maar je kunt deze bijzondere vlinder gelukkig ook in het buitenland vinden.

Albert Vliegenthart
De Vlinderstichting

De grote vuurvlinder is endemisch voor Europa. Dat wil zeggen: alleen binnen Europa kun je deze soort tegenkomen en daarbuiten schittert hij door afwezigheid. Maar binnen ons continent zijn zelfs er enkele ondersoorten, die in uiterlijk nogal verschillen. We gaan daarbij uit van de nominaat: de vorm die als eerste door de wetenschap is beschreven.

Ondersoorten

De nominaatvorm van de grote vuurvlinder, *Lycaena dispar dispar*, is in 1803 door Haworth beschreven bij

De verspreiding van de grote vuurvlinder in Europa. Het kleine vlekje in Nederland is *batava*, de overige vlinders zijn vaak te herleiden tot *rutila*. Bron: European Red List of Butterflies (2010).

Cambridgeshire in Engeland, waar hij halverwege de achttiende eeuw werd ontdekt. Hij werd 'Large Copper' genoemd omdat het een extreem grote vlinder uit de familie van de vuurvlinders was. Helaas is deze soort in 1851 uitgestorven. Later in de 19e eeuw, rond 1864, werd de ondersoort *rutila* bij Berlijn beschreven, die kleiner is dan de nominaatvorm en doorgaans wat geler van kleur. In 1923 beschreef Oberthür onze eigen ondersoort *Lycaena dispar batava* uit Friesland, die in 1915 in de Lindevallei werd ontdekt. Deze ondersoort lijkt heel sterk op de nominaatvorm uit Engeland, zowel in kleur als in grootte. Na het uitsterven van de grote vuurvlinder in Engeland zijn nog diverse pogingen gedaan om *batava* daar te herintroduceren, maar helaas zonder succes. Later in de twintigste eeuw zijn ongeveer 25 ondersoorten beschreven, waarvan *carueli*, *burdigalensis* en *centralitaliae* meestal worden erkend als ondersoort. De anderen vormen zijn vaak toch te herleiden naar de ondersoort *rutila*. Op het kaartje staat de verspreiding van *batava* en de overige ondersoorten.

Indicator

Waar ook in Europa, de grote vuurvlinder blijft een indrukwekkende verschijning en hij wordt vaak gehanteerd als indicatorsoort. Hoewel hij in heel Europa bescherming geniet, worden de leefgebieden bedreigd door met name verdroging en andere factoren zoals de aanplant van populieren en verkeerd beheer. In de meeste landen is de soort ernstig bedreigd of zelfs al uitgestorven. Anderzijds breidt de grote vuurvlinder *rutila* zich in Finland juist uit, vermoedelijk als gevolg van het warmer wordende klimaat. Al lijkt deze uitbreiding positief, de grote vuurvlinder is ook daar zeer gevoelig voor de bovengenoemde bedreigingen.

Kieskeurig of niet

De grote vuurvlinder prefereert een afwisseling van lage en hogere vegetatie in natuurlijke graslanden langs beken en rivieren, in veengebieden. Hij kan ook voorkomen in hooilanden die grenzen aan natte ruigten. Alle vormen hebben een relatie met zuringsoorten. Onze kieskeurige *batava* legt, net zoals de Engelse nominaatvorm dat deed, alleen eitjes op waterzuring. De andere leggen hun eitjes ook op krul-, paarden-, bloed- en ridderzuring en soms op adderwortel. In Zuid-België kom je *carueli* tegen in beekdalen met waterzuring en adderwortel. In Hongarije vliegt *rutila* op vaak wat drogere graslanden en in Griekenland vind je hem op drogere graslanden langs rivieren zoals de Nestos.

Slim op reis

In Nederland heeft de grote vuurvinder heel zelden een tweede generatie in september. Elders in Europa heeft hij twee of soms zelfs drie generaties. Daardoor is het mogelijk om in bijvoorbeeld Bulgarije eind april de eerste *rutila* te zien (3 generaties). In Zuid-België wordt *carueli* vanaf de eerste week van juni gezien (2 generaties). Als je het slim aanpakt, kun je in juli dan in Nederland ook nog *batava* zien.

Maar toch... de eerste ontmoeting met de grote vuurvinder, welke het ook is, blijft je de rest van je leven bij en dan doen die subtiele verschillen er helemaal niet meer toe. ●

Twee opgeprikte exemplaren van de in 1851 uitgestorven Britse Large Copper *Lycaena dispar dispar*.

Norman Day

carueli - Frankrijk

Ria Vogels

batava - Nederland

Henk de Vries

rutila - Oostenrijk

Chris van Swaay

rutila - Hongarije

Albert Vliegenhart